

Az MTA Erdészeti Bizottság nyilvános ülése Sárvároton

Tizenhat bizottsági tag és harmincegy meghívott vendéget üdvözölt *Mátyás Csaba* bizottsági elnök. *Mészáros Károly* tájékoztatójában kiemelte a nemzeti erdőstratégia jelenlegi helyzetét és a tennivalókat, különös tekintettel a nemzetközi elvárásokra. Széles körű társadalmi együttműködés szükségességét hangsúlyozta. A stratégia megvalósítására tíz év elegendő lenne, mondotta az előadó. *Mátyás Csaba* kiegészítésként hozzáfűzte, hogy az Erdészeti Hivatal az elsődleges faipar jelenlegi gazdátlan-ságának megszüntetésére a programba való beépítésében sokat segíthetne.

Molnár Sándor a működő PHARE-programok figyelembevételét ajánlotta.

Nyárs József biztosította a jelenlévőket, hogy a Hivatal tekintetbe veszi a tudományos eredményeket és döntéseinek használja.

Tóth Imre a természetvédelemmel való kompromisszumok keresésére hívta fel a figyelmet.

Faragó Sándor a humán erőforrások bevonásának szükségességét emelte ki.

Az Erdészeti Bizottság felhatalmazta az elnököt, hogy e témában kezdje meg a tárgyalást az Erdészeti Hivatallal.

Ezután az Erdészeti Bizottság éves programját egyeztették és hagyták jóvá a jelenlévők.

Délután *Koltay György* emlékülést tartott a Bizottság, az Erdészeti Tudományos Intézet fennállásának 100. évfordulója alkalmából.

Koltay György életútját *Szodfridt István* ismertette. (Lásd EL 1999-es különszám.)

Gergáczy József Nyármesítés *Koltay György nyomdokain* címmel tartott előadást, majd a genetikai, fitopatológiai

és ökológiai laboratóriumokat ismerhettük meg.

A nyilvános ülés *Koltay György* szobrának koszorúzásával ért véget a kísérleti állomás botanikus kertjében.

„Vas megye arborétumai közül a legelső írásos emlékek Sárváron fedezhetők fel. A mai arborétum elődjét 1546-ban alapították, gyümölcsös- és zöldségeskertként. A kertészkedés egészen 1671-ig virágzott,

amikor is *III. Nádasdy Ferencet*, az akkori országbíró a Wesselényi-összeesküvésben való részvételéért lefejezték és birtokait elkobozták. Ezzel a híres kertészet tönkrement, de néhány gyümölcsfa és közékeveredett tölgy megőrizte a kezdetek emlékét.

1803-ban került a várkert ismét értő kezekbe. *Habsburg Ferdinánd* eszterházi herceg vette meg a várat a hozzá tartozó területekkel együtt. Nehéz és szép feladat volt a semmivé vált régi kert újratertemteni annak alapjain. Egy részébe újra gyümölcsöst telepítettek, a többi területen pedig lassan kialakult az angol stílusú park, megtartva az öreg tölgyeket és régi fákat. Az első ültetésből (1812) származnak azok a platánok, amelyek törzsmérője ma meghaladja a három métert. A kor divatjának megfelelően tiszafát, japánakácot és hársat ültettek túlnyomóan. A park növényeinek kedvező klímát biztosított a területet átszelő Gyöngyös-pa-

tak, a halastó az állandó talajvízszintet is tartotta.

Örökléssel 1868-ban *Lajos bajor királyi herceg* tulajdona lett a kert (és természetesen a vár), aki magával hozta a híres bajorországi erdőgazdálkodás gondolatait és tapasztalatait. A város környéki rossz legelőerdőket hosszú, kitartó munkával alakította át magával hozott erdész szakembereivel. Munkájuknak köszönhetően a Sárvár környéki erdők mára országos hírűek. Szakemberei nagy gondot fordítottak a várpark szépítésére is. *Schberg Károly* 1932-ben az Erdészeti Lapokban megjelenő írásában 123 fa- és cserjefajt sorolt fel.

A II. világháborúban komolyabb károk nem keletkeztek az arborétumban. A helyi erdőgazdaság vette át a kezelését, elvégezte a legfontosabb helyreállítási munkákat, amelyek eredményeképpen 1952-ben az Országos Természetvédelmi Tanács védelem alá helyezte. 1953-tól az Erdészeti Tudományos Intézetet bízták meg az akkor már jelentékeny arborétum kezelési és fejlesztési munkáinak végzésére. *Bánó István* és *Retkes József* szakta-

náicsai alapján *dr. Kopeczky Ferenc* kezdte el a munkát, és ennek eredményeképpen már 1967-ben megkétszereződött a taxonok száma. Munkáját utódai hasonló színvonalon folytatták. Nagyobb jelentőségű fejlesztő munkát a közelmúltban, 1987-től *dr. Gergács József* irányításával végeztek az arborétum szakemberei, akik egy távol-keleti gyűjtemény kialakítását kezdték meg. Az arborétumban jelenleg 300 fa- és cserjefaj, -fajta található.”

(Magyarország legfontosabb növénygyűjteményei. Szerk.: *Tóth Imre*)

Turulmadár?

Az Erdészeti Lapok áprilisi számában olvastam, hogy „Az év madara 2000-ben a kerecsensólyom”. Hasonló megnyilatkozásokkal találkozhattunk már a Magyar Nemzet múlt évi dec. 7-i és ez évi március 27-i számában. Én nem haragszom erre a sólyomra, csak az azal nem értek egyet, hogy ez lett volna a turulmadár. Véleményemet megírtam a lapnak, ahol rövid levelemet még jobban lerövidítve közölték is. De erről nem nagyon vettem tudomást, ami az említett márciusi „A magyarság ősi jelképe – a millennium madara” című írásból kiderül.

Az írásból azonban nem világos, hogy az Anonymus által említett „héjaformájú” madár miért éppen a kerecsensólyom lenne. Hivatkoznak Vámbéry Árminra, aki a turul szót a közép-ázsiai török nyelvben szereplő „togrul”-ból származtatta és kiváló tulajdonságokkal rendelkező ragadozó madárnak írja. Vámbéry (1832–1913) azonban nem volt egyedül és főleg nem volt az első, aki ezt a madarat így leírta. Hammer-Purgstall 1840-ben Pesten megjelent „Falknerklee” című művében már megemlékezik a „Thogrul”-ról, amit hasonlóképpen kiváló vadászmadárnak említ. Éppen ezért nagy hadvezérek büszkén vették fel ennek a sólyommadárnak a nevét. Azt is írja, hogy a szeldzsuk török birodalom megalapítóját is így hívták. A törökök voltak a solymászat első és magasfokon kiművelt gyakorlóit. A thogrul igen ritka vadászmadár is volt, ami szintén magyarázza nagy becsét.

Azt, hogy ez a madár a mai rendszertani meghatározásban a *Falco rusticolus altaicus* volt, Dementiev és Vönöczky Schenk Jakab határozták meg, és ezzel – tudomásom szerint – le is zárult az a vita, hogy milyen madár volt is a turul. (Dementiev professzor volt a moszkvai Zoológiai Múzeum madártani részlegének vezetője.) Ha most kisütik, hogy ez tévedés, akkor helyes volna ezt megindokolni és nemcsak egyszerűen mást hirdetni.

A magyaroknál nagy múltja volt a solymászatnak, amire nemcsak a turul mondából következtethetünk, de ha az idegen, elsősorban a német irodalmat nézzük, azt tapasztalhatjuk, hogy minket észre sem vesznek. Lindner, K. a német Solymász Rend (Deutsche Falkenorder) megalapításának 60. évfordulójára írt tanulmányában kitér az európai solymászat történetére, de a magyarokat meg sem említi. Ugyanezt tapasztalhatjuk Birkhan, H. cikkében (Wie kam die Falkneri nach Europa? – Zschr. Jagdwiss., 1972, 3, 152–166.). Az igazság az, hogy a magyarok a honfoglalás előtt sokat érintkeztek török népekkel, amelyek nagy szerepet játszottak a solymászat kifejlesztésében. Érdekes viszont, hogy Dombrowski R. v. E. (Geschichte der Beizjagd, Wien, 1886) azt írja, hogy a magyarok Ázsiából hozták magukkal a solymászat ismeretét és nem új hazájukban, Európában tanulták. De kár, hogy eddig kevés a feltárt adat („Leider ist das bis heutzutage geförderte Material nur ein geringes”). És azóta mennyivel van több? – Ebben mi is mulasztást követtünk el.

Dr. Csőre Pál

